

СЛОВНИКОВІ МАТЕРІАЛИ

Лариса Колібаба
Валентина Фурса

УДК 811.161.2'26'27

**Призабуті та втрачені керування дієслів
(матеріали до другого видання «Словника дієслівного керування»)**

До уваги читачів пропонуємо словникові матеріали, що містять відомості про дієслівні керування, які зазнали ідеологічного тиску за радянської доби. Їх було штучно, найімовірніше через розбіжності з російською мовою, переведено до розряду неосновних, другорядних граматичних форм. Залежно від ступеня обмеження цих керувань у вжиткові (часткового чи повного) виокремлюємо два їх різновиди: 1) периферійні, або призабуті; 2) утрачені.

Як *периферійні*, або *призабуті*, кваліфікуємо такі дієслівні керування, що за своєю суттю є питомими українськими граматичними формами, засвідченими в українськомовних джерелах понад 200 років тому, проте внаслідок позамовних, здебільшого ідеологічних, чинників у мовній практиці 40–80-х рр. ХХ ст. були витіснені на периферію мовного вжитку й замінені граматичними формами, спільними з російською мовою. Вони наявні у словниках радянської доби, передовсім у «Словникові української мови» в 11 т., але здебільшого зі стилістичними позначками *заст.*, *діал.*, *рідко*, які обмежували їх вільне використання в тогочасній мовній практиці.

Утрачені – керування, що майже не відомі сучасним мовцям. Їх зафіксовано в українському фольклорі, етнографічних матеріалах, «Словарі української мови» за ред. Б. Грінченка, у словниках 20–30-х рр. ХХ ст., художній літературі, наукових текстах та публіцистиці, опублікованих до 1933 року. У лексикографічних джерелах радянської доби їх немає. Здебільшого цих керувань не подано й у новітніх словниках.

Укладення реєстру утрачених керувань дієслів значною мірою стало можливим завдяки вступленню для читацького загалу словникової спадщини так званого «золотого десятиріччя» (20–30-х рр. ХХ ст.)¹ та створенню сучасних корпусів текстів української мови, зокрема Корпусу текстів української мови (Режим доступу: <http://www.mova.info/corpus.aspx?l1=209>) та Генерального регіонально анотованого корпусу української мови (ГРАК) (М. Шведова, Р. фон Вальденфельс, С. Яригін, М. Крук, А. Рисін, В. Старко, М. Возняк. Київ – Осло – Єна, 2017–2022 [Електронний ресурс]. URL: uacorpus.org).

Дієслівні керування обох типів поступово, переважно зусиллями національно свідомих, патріотично налаштованих мовокористувачів, повертаються до сучасного

¹ Принагідно хочемо скласти щире подяку Громадській організації «Ротарі клуб Київ Сіті» та панові Ростиславу Воронезькому за репринтне видання словників і граматичних праць, опублікованих у серіях «Словникова спадщина України» та «Українська граматична класика» (Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго).

вжитку. Їх натрапляємо в текстах представників української діаспори або тих мовців (переважно філологів та перекладачів), які знають питомі граматичні риси української мови.

Сподіваємося, що запропоновані матеріали допоможуть розкрити національну специфіку дієслівного керування в українській літературній мові і прислужатся під час укладання словників нового покоління, які матимуть на меті відновити українське обличчя української мови.

ПЕРИФЕРІЙНІ, або ПРИЗАБУТІ, дієслівні керування

БЕРЕГТИ чого?: ...*хто береже добра пана свого, той у добрій славі буде* (Біблія, перекл. з гебр. П. Куліш); *За усіх усе зробить* [Микола], ...*хазяйського добра, як ока, береже* (Г. Квітка-Основ'яненко); *Нужда та злидні навчають і свого берегти, і чужого глядіти* (Панас Мирний); **Берегти свого здоров'я** (Наконечний) та ін.

БОЛІТИ кому? чому?: *Кому кортить, тому й болить* (ПРУСП); *Чужий біль нікому не болить* (Укр. прислів'я); *Після бійки Семен лежав на соломі, і всі кості йому боліли* (Леся Українка); ...*боліла мені голова і груди* (М. Коцюбинський); *Я квітку не можу зірвати, бо їй, як людині, болить* (В. Сосюра); *Василь Іванович ...думав про Даринин лист. Що вона там пише, голубка, де їй болить?* (Ю. Яновський); ...*болить Андрієві* (Іван Багряний); *Бачила Єлька горе, знає, як людині болить* (О. Гончар); ...*дама дивилася на Порфира докірливо і водночас ніби жалюючи, його. – ...А що рибиці теж болить – ти про це подумав? – А що мені від брехні вашої болить, ви про це подумали? – відсік хлопець і відвернувся до вікна* (О. Гончар); *Стенура чув, як болить корінню від кожного його удару* (О. Гончар); *Ти думаєш, деревам не болить?* (В. Бичко); [Костя:] *Але батьківщина, Ганнусю, на те і батьківщина, що їй болить серце навіть за тими, хто покинув її* (В. Рутківський); **Очам болить** (Ю. Андрухович) та ін.;

кого?: *Кого болять кості, той не думає в гості* (М. Номис); **Татка очі болять** (СГ I: 156); **Тебе зуби болять** (Курило); *Бо то ж його не болить* (Курило); **Болить мене голова з потилиці до чола** (Укр. нар. пісня); **Болить мене головонька** (С. Руданський); *Можє назвати [Ряжанка] лише те, що болить його, індивіда* (І. Білик); *Коли Дарусю болить голова, вона мусить іти до ріки і лізти до пояса у воду* (М. Матіос); *У неї температура, її [Астрід] болить горло, тече з носа і коле в грудях* (С. Андрухович) та ін.

Ворогувати на кого? на що?: *А вони [діти] нехай собі ворогують на батька* (О. Кобилянська); *Сестра сестриці чари готує, Ой кум на кума все ворогує* (Я. Головацький); *Марко присягався у своїй невинності, оправдувався тим, що не було йому жодної причини ворогувати на ректора* (А. Чайковський); [Агамемнон до Кассандри:] *Ти все на мене ворогуєш, бачу* (Леся Українка); **Ворогувати на кого** (Петренко); **Ворогувати на сусіда** (Наконечний); **Чом «Слово» на «Правду» раз в раз ворогує?** (І. Франко); [Князь до Шварно:] *Але чи ти думаєш, що темні сили лише у ненаситецьких пропастях ворогують на світло, на сонце і на добро?* (Юліан Опільський) та ін.

ВОЮВАТИ кого? що?: [Цар до царедворців:] *Мене хочуть воювати, а ви нічого не знаєте* (Укр. нар. казка); *А москалі за Дунаєм Турка воювали* (Т. Шевченко); *Козаки воювали татар на займаницинах* (П. Куліш); *Пішов Володимир у наші Карпати, Пішов він карпатських хорват воювати* (І. Франко); **Воювати кого** (Петренко); ...у 1772 році Запорозьке Військо лагодилося до походу, щоб разом з російським військом **воювати турків** (А. Кащенко); [Ярослав до Ігоря:] ...не діло ти замислив – **воювати самому половців** (Володимир Малик); ...разом **воювати Рюрика!** (Володимир Малик); *Чи не рушив цар Салтан Воювати християн* (П. Єршов, перекл. з рос. М. Рильський); ...ідемо **воювати ляхів** (Р. Іваничук); *А Данило-князь хотів [піти на Чехів] і заради короля, і слави бажаючи: не було ж у землі Руській раніше [нікого], хто воював би землю Чеську* (Галицько-Волинський літопис); *Стали [козаки] їх [турків] рубати, Город Козлов огнем-мечем воювати* (Укр. нар. пісня); [Лисичка:] *Була я у змія, хвалився він мені, що буде твоє царство воювати* (Укр. нар. казка); ...цар знову хоче **воювати Скіфію!** (І. Білик); *Одначе воювати королівства Римської держави почесно й вигідно для скарбниці, а воювати оці Ладижини, про які не чули в жодній столиці світу, важко й принизливо для великого падишаха* (Ю. Мушкетик) та ін.

ГРАТИ / ЗІГРАТИ на що?: *На барабан буду грати* (П. Чубинський); *Ведмедя коли вчать танцювать, то йому на сопілку грають* (ПРУСП); *Цап меле, цап меле, Коза засипає, А маленьке козенятко На скрипочку грає* (Укр. нар. пісня); *Попереду розвеселяв глядачів старий музика, що грав на бубон* (А. Кримський); *Козак гарно грає на бандуру* (Тимченко); *Грати на скрипку* (Наконечний); *Грає на дудку [чорт], сам із бородою, дві пари крил, а на голові така шапка рогата, як наче старий корч* (І. Микитенко) та ін.

ДИВУВАТИ / ЗДИВУВАТИ, ДИВУВАТИСЯ / ЗДИВУВАТИСЯ з / із кого? із чого?: *Дивувати з кого* (Петренко); *Він [доктор] уже не дивувався з цієї дівчини* (В. Винниченко); ...*дивується з себе Мар'яна* (Д. Гуменна); *З воріт дехто визирав і дивувався з цього довгого стрункого юнака* (М. Івченко); [Доброчин:] *А я ще дивуюся з Володимира* (Володимир Малик); *Федір по якомусь праву не дивувався з такої дружності цілком незнайомої йому людини* (В. Винниченко); *Сама вона [дівчинка] дивувалася з усього* (О. Іваненко); *З незвичайної делікатності дідуся дивувались і потроху підсміювалися наші вуличани* (М. Стельмах); *Балан, оглядаючи сад, дивувався з того, що всяка рослина в саду була так вихована, як дитина* (А. Кащенко); *Дивуватися зі світу, з його чудес і багатств, ніколи не знаючи ні спочинку, ні втоми в цьому* (П. Загребельний); ...*не дивуйтеся з Іванової відвертості* (В. Дрозд); *Дивуватися із цього відкриття чи сприймати як належне?* (Анатолій Дністровий) та ін.

ДІЗНАВАТИСЯ / ДІЗНАТИСЯ чого?: ...*представники біржових [біржових] комітетів візьмуть «спроби» зерна, яке продають великі й дрібні господарі й селяне [селяни] й по цих «спробах» дізнаються того, чого треба* (Рада, 16.01.1911); *Дні минали, і Білозуб щораз дізнавався нового* (Джек Лондон, перекл. з англ. В. Гладка, К. Корякіна); ...*двома-трьома каверзними запитаннями я дізнаюся всього, чого мені треба* (Ю. Смолич) та ін.

ДОВІДУВАТИСЯ / ДОВІДАТИСЯ чого?: ...губернатор тоді тільки **довідується правди**, коли йому на неї показали (Рада, 24.02.1911); Андрій покинув роботу ... і побіг в село навпростець через ріку. Та зараз при першій хаті **довідався правди** (А. Чайковський); Після чарок він [гетьман] **довідувався такого**, чого по тверезому [по-тверезому] може б ніколи й не почув (Б. Лепкий) та ін.

ДОГЛЯДАТИ / ДОГЛЯНУТИ чого? кого?: А хто ж буде **доглядати** козацької смерти (П. Чубинський); І думає [тесть]: може мені буде гріх великий, що я залишився **доглядати дьогтю** замість того, щоб іти в церкву Божу (П. Куліш); [Стара пані до панночки:] Я такеньки міркую: зостанусь я тутечки, у Дубцях, буду вам **господарства доглядати** (Марко Вовчок); Поки діти були малі, біля них піклувалася мати; вона ж і хатнього **господарства доглядала** (Панас Мирний); Жінка з дітьми живе в одному місці, виховує й ростить дітей, **доглядає** свого родинного **гнізда**, а чоловік її, артист, мусить за вимогами своєї професії залишати те гніздо на довгий час (С. Тобілевич); Треба й **обіду доглянути** й коло дитини побути (М. Коцюбинський); **Доглядай** свого **багатства** (М. Сулима); Мов новобранець той, що **догляда** [доглядає] **гармат** (М. Зеров); [Гермес:] **Ото з тим словом, дорогий, одружуйся з Достачею й укупі на полях своїх Живіть і доглядайте виноградників** (Аристофан, перекл. з давньогрец. А. Содомора); **Доглядати кого** (Петренко); **Олександра то не натішиться – одужала, помолодшала. – Наймись у нас дитини доглядати**, – кажуть їй, а вона й душею радіє (Марко Вовчок); – **Але послухай, Гелено, – мовив Менелай, – що ж робитимеш ти з Адрастою, коли вона зостанеться? Вона ні до чого не буде придатна тобі з дитиною, якої треба доглядати...** (Дж. Ерскін, перекл. з англ. М. Івченко) та ін.

ЖУРИТИСЯ ким? чим?: Мати ж наша, мати, **не журися нами**, Як повиростаємо, розійдемося сами (Укр. нар. пісня); ...[Мати] сіла на кріслі ... та й буцім слухала нарікання панотця, на ділі ж **журилася сином** (Лесь Мартович); **Хто журився мужиком?** (О. Кобилянська); Мама дуже **журиється мною**, і я рада, що «Лит[ературное] общ[ество]» хоч трохи одбиває її від сумних думок (з листа Лесі Українки); Через кілька днів усі приятелі ... знали, як йому дістався дивакуватий русин з Буковини, котрий більше **журився дітьми турка**, який тримав його у рабстві, ніж своєю долею (М. Івасюк); Тяжко **журився** батько тим **сином-недолюдком**, і, втративши всяку надію, він послав його на село – нехай там живе собі з наймитами, ніж тут бути сіллю в оці (Д. Боккаччо, перекл. з італ. М. Лукаш); **Журитися ким, чим** (Петренко); **Дурень нічим ся не журисть**: горілку п'є і люльку курить (М. Номис); Але тим разом добичі і людей було так багато, що вигідніше було флот поділити на дві часті і вертати двома дорогами, а пайки добичі розділити відразу, щоби усі зосібна **журилися** своїм **майном** (Юліан Опільський); Він [Потурайчин], певне, так саме **журиється** своїм **арештом**, як Славко своїми **іспитами** (Лесь Мартович); Вони [Тачинські] цілий час **журилися долею** Зосі, та ломили собі голову, якби повести діло (А. Чайковський); Мати, що все своє життя присвятила нам, дітям, і особливо **журилася** нашою **долею**, коли почалось лихоліття (О. Василева); Не тільки хваляться, але й **журиються** своїми старовинними **будинками** в Одесі (Українська правда, 24.04.2012) та ін.;

по кому (кім)? по чому (чім)?: Ой умру я, умру, та буду дивиться, ой чи будеш, мій миленький, **по мені журиється**? (Укр. нар. пісня); ...чи вона з журби заспіває, то чого пісні заводши, – отак **по чоловікові журишся**? (Панас Мирний); Сам він [Грицько] і не хотів того, бо й досі **журився по першій жінці**, та люде кругом казали і сам бачив, що не видержить без господині з трьома дітьми та з хазяйством (Б. Грінченко); Хоч як **журився** батько **по матері**, хоч як шанував її пам'ять, та мусив оженитися вдруге (Б. Антоненко-Давидович); Нічого йому [княжичеві] **журитися по тій стороні**, чужа, ненависна вона йому (Б. Комар) та ін.

ЗНЕМАГАТИ / ЗНЕМОГТИ на що?: [Рябина:] Пане писарю, скажіть-бо їй на розум, що там такого, бо я щось слабій. Бачите, **на язик знемагаю** (І. Франко); Той [Захарко] здорово **знемагав на похмілля**, не міг і голови звести горопаха (Б. Грінченко); **Знемагати на рани** (Наконечний); **Знемагати на що** (Петренко); ...ночами я дуже часто **знемагав на спрагу**, надто наївшися дикої цибулі чи жерухи (Джек Лондон, перекл. з англ. В. Гладка, К. Корякіна) та ін.

КОРИСТУВАТИСЯ / СКОРИСТАТИСЯ із чого?: Якби ми вмiли **користуватися з города** [городу], як німці (СГ II: 1114); І благо тому чоловікові, котрий **користується з сього світла** (СГ II: 1114); **Користуватися з чого** (Петренко); Щоб допомогти **користуватися з книжки**, укінці дано покажчика відзначених у ній слів і зворотів, як поправних, як і хибних (Курило); Мені завжди здавалося, що злодієм треба називати не лише того, хто безпосередньо вкрав річ, а й того, хто **користується з украдених речей** або є організатором крадіжки (Володимир Владко); ...чому вона [Галя] зразу ж таки, впавши у це провалля, **не скористалася з передавача**? (Володимир Владко); Він [П'єр] добре знав, що може **користуватися з своєї матері**, мов з якоїсь **речі**, тому одного дня ранком він привів її до нотаря й примусив підписати купчу на продаж садиби (Е. Золя, перекл. з франц. К. Рубинський, А. Перепадя); Ми ні разу не наважилися **скористатись із парубоцької квартири Мартиноного кузена Поля** (Р. Радіге, перекл. з франц. Ю. Покальчук); Щоправда, і він [сусід] не встиг **скористатися із землі**, бо його раптово розбив параліч (Н. Сняданко); ...читачі нашого тижневика можуть **скористатися з його** [Анатолія Сидорука] агрономічних **порад** (7 днів, 2017, № 32) та ін.

ОБИРАТИ / ОБРАТИ за кого?: Ще перед смертю Богдана козацькі полковники, поважаючи старого Богдана, **обрали за гетьмана його сина Юрія** (І. Нечуй-Левицький); Він [син] сьогодні дяк, а може, завтра буде попом на батьковому місці, бо його громада **обрала за священика** [священника] на вільшаницьку парафію, – сказала мати (І. Нечуй-Левицький); **Обирати, обрати за кого, на кого** (Петренко); Зібравшись на раду, козаки одностайно **обрали за отамана Микиту Галагана** (А. Кащенко); Хіба люди будуть **обирати за бая** того, хто бідніший за Ахмета, хоч його й поважало б усе село, і він уславився б за найчеснішу та найдобрішу людину! (Олесь Досвітній); [Юрась:] **Обирайте за гетьмана іншого, старшого за мене, заслуженого та достойного** (Ю. Мушкетик); ...забери мене в царство твоє, хочу вкупі з тобою княжити, чи ж не на те ти мене **обрав за дружину**, ще тоді як червоного пояса підкидав у дарунок? – тим поясом вона вдень пов'язувала стан під сорочкою, щоб повсякчас відчувати на собі коханцеву присутність (О. Забужко); Потім любов до світу, що народжує пророків, великих людей, яких Земля **обирає за пово-**

дирів і вітає їх від Господнього імені (Оноре де Бальзак, перекл. з франц. Г. Філіпчук) та ін.;

на кого?: Сю хату строїв завзятий отаман Ігнатович, його чотири рази обирали на кошового (О. Стороженко); *Спільне зібрання обрало на академіка М. С. Грушевського* (С. Єфремов); *Після кількох виступів на загальностудентських зборах Степана обрано на секретаря студентського бюро спілки робземліс* (В. Підмогильний); *Коли його [Антон Безбородька] обирали на голову, то він з гідністю тримав власну голову* (М. Стельмах); *І за законом належить обирати на радців і лавників людей чесних, обізнаних на законах і праві, письмених і сумлінних* (З. Тулуб); *Людина, яку будуть обирати на президента, повинна об'єднати все наше суспільство* (Високий Замок, 06.08.2003) та ін.

РАДІТИ / ЗРАДІТИ із чого?: *Радіти з чіїх успіхів* (Наконечний); *Радіти з чого* (Петренко); *Одеський глядач радіє з успіху театру, боліє з його невдач* (Остап Вишня); *Двоє людей надзвичайно раділи з тієї перемоги* (Микола Трублаїні); ...[Євпраксія] *хотіла ...бачити більше, насолоджуватися світом, радіти з життя, сміятися* (П. Загребельний); *Чому не радіє [Ріхтер] з цієї зустрічі?* (Ю. Бедзик); *...солдати ...раділи з несподіваної розваги* (В. Дрозд); *...не радів я з доброго діла, яке вчинив* (Вал. Шевчук); *Попри всі життєво необхідні речі, хлопці, здається, все ж найбільше радіють з простих дитячих малюнків, які підготувала для них франківська малеча* (Фіртка, 17.06.2018) та ін.;

чим? ким?: *Зінько! Радій чужим щастям!* (М. Кропивницький); *Ганна, сідаючи, просльозилася. Їй, хоч як вона раділа щастям дитини, здавалося гріхом не придержуватись старого звичаю* (А. Чайковський); [Рита до Корнія:] *Хіба я не боліла твоїми болями й не раділа твоїми радощами?* (В. Винниченко); [Максим:] *Та не мою буде виною, як від моїх слів загориться у ваших серцях огонь ненависті та не дасть вам радіти життям, дружбою, ріднею, миром* (Юліан Опільський); *Придивляючись до Студинських, що так раділи квітами, я раптом відчув докори сумління: чому я не зробив дарунка хворому Гнатюкові, котрий теж дуже любив квіти* (М. Голинський); *Радіти дітьми* (Наконечний); *Михасі дуже раділи дитиною, бо гарна вдалася* (А. Чайковський); *Всюди нас вітали, вгощали, раділи нами* (Марія Савчин); *Твоя рідна бабуся, яка повинна радіти тобою і любити тебе* (Ірина Вільде); *Сонце вже за горою, Я ж радію тобою* (А. Демиденко); *Сини запрацювалися і до сніданку були неохочі. Василина раділа ними* (Б. Харчук) та ін.

СТЕРЕГТИ / УСТЕРЕГТИ (ВСТЕРЕГТИ) чого?: *В Сицилію якраз спустилась [Прися], Човни троянські де були; І між троянок помістилась, Которі човнів стерегли* (І. Котляревський); *Староста Панько вимагає, щоб міщане й поспільство стерегли замку* (П. Куліш); *...стерегті, устерегті когось, чогось і що від когось, чого* (РУС-Кр III 1: 7); *Він [вартовий] стеріг одчинених дверей, доки приладновували замки* (Олесь Досвітній); [Арсен:] *Я через вал переліз – ревно стережуть входів твої вої* (Р. Іваничук) та ін.

СТОСУВАТИСЯ до кого? до чого?: *То були перші слова Радюкові, що стосувались до Катерини* (І. Нечуй-Левицький); *Кепкують із бойка; кепкування більше стосується до цигана, ніж до бойка* (І. Франко); *За Драгомановим, найдавніші варіанти цієї пісні стосуються до оleshківських запорожців-затяжців* (Леся Україн-

ка); *Сі слова не до тії пісні стосуються* (СГ III: 2523); *Все, що я напрацював за літо, стосується до історії арабської літератури* (А. Кримський); *Мовчить, неначе до його і не стосується* (СГ III: 2523); *Лист Ваш для мене дорогий, але він більше стосується до Вас, ніж до мене* (з листа В. Домонтовича); *Тепер усе, що стосується до мами, стає Мотрі аж до смішного байдуже* (Ірина Вільде); *Це переважно стосується до людини...* (О. Донченко); *Все це стосується до пересічного українського мовця, а може ще більшою мірою до працівників преси, радіо* (Ю. Шевельов); *Є багато народних обрядів, що стосуються до печі, як до центру господарства і до бога печі* (І. Нечуй-Левицький); *Це не стосується до нашої балачки* (Ю. Яновський); *Як це стосується до нашого знайомства?* (Р. Андріяшик); *Це твердження так само стосується й до викладання в проєкті Українського проекту правил про чергування і, й та з, із, зі, зо* (Р. Воронезький) та ін.

ТІКАТИ, УТІКАТИ (ВТІКАТИ) / УТЕКТИ (ВТЕКТИ) чого?: *Маймо Бога в серці, утікаймо уросення і блудів, поступаймо дорогою простою і чесною до правди і повинності!* (А. Могильницький); *Живши у світі, його не втечеш* (Марко Вовчок); *Не втекла я нещасної долі* (П. Чубинський); [Василь:] *Чого ж ви людей цураєтесь, світу тікаєте?* (Панас Мирний); *Тепер стояла справа так, що як-небудь викрутитись, щоб утекти зустрічі з інтелігенцією, Вові не можна було: сьогодні в народній чайній одбудеться перша народна читанка* (Степан Васильченко); *...тікати и утікати, утекти кого, чого и від кого, від чого; утекти кари и від кари; тікати зустрічі (стрічі)* (РУС-Кр II 1: 145); *Тепер мені турми [тюрми] не втікати* (Курило); *Утекти смерти* (Наконечний) та ін.

ТІШИТИСЯ, УТІШАТИСЯ (ВТІШАТИСЯ) / УТІШИТИСЯ (ВТІШИТИСЯ) з / із кого? із чого?: *Око в око наш брат Хвалько, як небитий вертається з служби та тішиться з себе, який-то він здатний в Бога вродився* (Марко Вовчок); *Тішитися з кого, з чого (і ким, чим)* (Петренко); *Втішатися з чого* (Петренко); *І милувалась та тішилась з дочки, що вийшла переможницею* (Іван Багрянний); [Григорій до Михайла:] *Я й тішуся з тебе і плачу, передчуваючи біду* (Г. Пагутяк); *Про жінку, кандидата медичних наук, – котра щоразу тішиться з новонароджених кошенят* (День, 11.01.2007); *Отаман тішився з його [хлопця] зміцнілої краси* (В. Підмогильний); *Зі зганьбленої любови він [Вінсент] пишатиметься й тішитиметься* (В. Домонтович); *І от роки живете ви побіч себе, тішитесь з літа, нудьгуєте взимку* (Олег Ольжич); *Ніколи ще не тішився [Андрій] так із зустрічі з нею [Іриною], як у цей час* (У. Самчук); *Далєбі, слідчий тішиться з цієї нагоди, десь потираючи руки* (Іван Багрянний); *Утішалася з тексту, день видався найкращим – точнісінько за Панглосом* (М. Меднікова) та ін.

ТУРБУВАТИСЯ ким? чим?: *Не турбуйся ж ти, наша матінко, нами, як підростуть крильця, то розлетимося й сами [самі]* (СГ III: 2637); *Не турбуйся мною, донечко кохана, я здоров, не застуджуюся* (з листа М. Коцюбинського); [Петрусь:] *Не турбуйся мамою, вона піде ліпшою дорогою, а ти йди вбід* (М. Кравців); *Не турбуйтеся конем, Сабрі, татарин у нас, подбає про нього і попильнує, – помітила вона [Катерина] незрозумілу тривогу гостя* (А. Химко); *Аннета теж розглядала їх [бідаків], турбувалася їхнім життям, працею та дивувалась, що, маючи такий злиденний вигляд, вони теж гуляють у чудовому публічному парку* (Гі де Мопассан,

перекл. з франц. В. Підмогильний); ...не згадувати про минуле, не турбуватися майбутнім, не перейматися теперішнім (Н. Одала); Пекін не надто турбується іміджем, адже має вже достатньо ресурсів, щоб його відбілити (Український тиждень, 08.08.2019) та ін.

УЖИВАТИ (ВЖИВАТИ) / УЖИТИ (ВЖИТИ) чого?: *Вживай світа, поки служать літа* (М. Номис); *Хліба-соли вживати* (СГ III: 2406); *Печеного поросяти, куриці з перцем та шапрану уживати* (СГ IV: 2890); *Уживати чого* (Петренко); *Любить щиро народніх слів та зворотів уживати* (С. Єфремов); *Крім знаків абетки, тобто літер, на письмі і в друковій українці вживають іще двох знаків додаткових* (О. Синявський); *Проти інших дієслівного походження прикметників найширше мова українська вживає прикметників на -ний* (Курило); *А найважливіше для нас то те, щоб ми навчилися правильно ... вживати значків на звуки, що їх має українська мова, та форм, якими вона розпоряджає* (В. Сімович); *Але до неї [Марії Пилипівни] підбігає її мазунчик, Стьопа, і вживає свого звичайного засобу: треться своєю щогою об її щоку* (В. Винниченко); *Диригент уживає в тактуванні вертикальних і горизонтальних жестів* (Ф. Колесса); *На новій службі він [Юхрим] ще більше запишався, зашляхтився, але став менше вживати писарських слів – кинувся до політичних* (М. Стельмах); *Тактика Стайки полягала в тому, що вона, наглядівши собі жертву, доти кружляла біля неї, доти уживала різних штучок, доки врешті «він» не заговорював з нею* (Ірина Вільде); *Султанов уперто вживав тільки твердо встановлених формул* (П. Загребельний); *Ні поляки, ні румуни, ні чехи до цього не вдавалися, як не вдавалася царська адміністрація дореволюційної Росії. Вони всі обмежувалися на заходах зовнішнього тиску: забороняли вживати української мови прилюдно, цілковито або частково...* (Ю. Шевельов); *Яків... пригадав нову заборону Рейхскомісаріату уживати тризубчиків і прапорів* (У. Самчук); *Слово «завідувачка», як свого часу і «столяр-теоретичка», коштувало мені кількох дискусій із консервативними літредакторами, які воліли, згідно з правописом, вживати тільки чоловічих форм на позначення посад* (Н. Сняданко); *У решті випадків треба вживати інших слів: працювати, навчатися, робити, братися, поратися тощо* (О. Пономарів); *Деякі мовці..., зрадивши з поновлення літери г, почали активно вживати позначуваного нею звука* (О. Пономарів); *Часто вживають знахідного відмінка із закінченням -а у мові художньої літератури* (І. Вихованець); *Рідше вживають цього дієслова у значенні 'відмикати'* (І. Вихованець); *Віддієслівних іменників на -ння, -ття недоконаного виду треба вживати тільки в однині* (М. Гінзбург); *У «золоте десятиріччя» А-форм уживали у фахових, зокрема ділових, наукових і навчальних текстах* (М. Гінзбург); *...у § 10, п. 1, прим. 1 цього правопису [1928 р.] вжито терміна «початкові в й у»* (Р. Воронезький); *Мрію, що колись на люди вийде офіційна особа, що від щирого серця вживатиме вкраїнських ідіом чи й цілих прислів'їв* (С. Саржевський) та ін.

2. УТРАЧЕНІ дієслівні керування

БОРОНИТИ чого?: *До останньої краплі крові повинна боронити громада своєї свободи, свого святого ладу!* (І. Франко); *...боронити своїх прав* (РУС-Кр III 1: 135); *С. Жук знов мене здивував: він і не думав боронити тих принципів, які часто ви-*

словлюються в «Правді» (А. Кримський); *І найменший пташок свого гнізда боронить* (Курило); *Боронити інтересів* (Наконечний); ...*тяжко приходилося боронити спадщини прадіда і діда твого!* (О. Назарук) та ін.

ВИВЧИТИ (‘навчити кого-небудь’) *чого?*: *Може, батько Остатню корову ...продав, поки вивчив* [дітей] *Московської мови* (Т. Шевченко); – *Я вже вивчила дівчат усіх пісень* для нашого хору, – *говорила Юрченкова сестра Настя* (І. Нечуй-Левицький); *Вивчив школярів граматики* (ПС); *Вивчати, вивчити* кого, *чого* (Петренко) та ін.

ВІДМОВЛЯТИ / ВІДМОВИТИ *чого?*: *Редакція, надіюсь, не відмовить місця* такій статті (Діло, 18.02.1888); *Відмовляє молитви священик* [священник] (СУМ-ЄН I: 267); ...*відмовляти* кому, *чого*, *в чому* (РУСФС-ПП); ...*відмовляти, відмовити* кому *права* (СДМ: 159); *Пішли* [люди] *на мандрівку довгу і далеку, на невідомі пригоди, на бої з племенами чужими, – пішли, бо рідний город відмовив їм води* (Б. Лепкий); *Не можу собі відмовити приємності, щоби не подати хоч коротенької характеристики сеї незвичайно добрячої і так небуденної людини* (В. Гнатюк); [Тачинський:] *Я боюся, що суд може відмовити дозволу* (А. Чайковський); *Також [Краньцовська] поцілунків відмовити йому [Славкові] не може* (Лесь Мартович); *А практики українського верлібру, певне, не відмовлять Франкові честі зручного орудування різними формами вільного вірша* (М. Зеров); ...*відмовляти* *чого* (РУССЛ) та ін.

ВІДМОВЛЯТИСЯ / ВІДМОВИТИСЯ *чого? кого?*: ...*відмовитися привілеїв, ласки* (Наконечний); ...*дехто з письменників прибирає собі інше ім'я.., мов ті ченці, що відмовляються світу й самих себе з усіма ознаками* (В. Підмогильний); ...*між нею [мадам де-Нусінген] й сестрою – безодня, сестра їй уже не сестра; вони відмовляються одна одній, так само як обидві відмовляються батька* (Оноре де Бальзак, перекл. з франц. В. Підмогильний) та ін.

ВІРИТИ / ПОВІРИТИ *на кого? на що?*: *Він брехун, на його [нього] вірити не можна* (Уманець, Спілка); *На його [нього] пан вірив, як на рідного батька* (СГ I: 1359); *А як служила я в Басенкових, то Басенчиха вірила на мене, як на себе* (А. Кримський); *На чужого не вірять* (Курило); [Секретар:] *Не вірю на Пуна!* (М. Куліш); *Я коли згадаю, як я вірив на людей...* (Р. Коваль); *Ой вірь [вір] же ти, дівко молода, на козацьке слово* (СГ I: 1359); *Ото дурний! а ще й битий, На квиток повірив Москалеві* (Т. Шевченко); *Вірити на кого, на що* (Петренко) та ін.

ВОРОГУВАТИ *проти кого? проти чого?*: *Щоправда, Йван ніколи не ворогував проти Грицька, як Панас* (Б. Грінченко); *Він [Згура] ... став розказувати про Кочубеїв, котрі ще й тепер, коли Чуйкевичі побралися, не перестають ворогувати проти гетьмана* (Б. Лепкий); [Ліда до Юркевича:] *А ти все такий же – по давньому ворогуєш проти часу?* (І. Кочерга); ...*простий народ інколи бив тих гусарів, а старшина не запиняла його у сих вчинках, бо й сама ворогувала проти них* (Д. Багалій); *Палій був щирий демократ, він хотів удержати справжнє народоправство й такі порядки, які були хіба що на Запорозькій Січі; він ворогував проти панів і шляхти* (Д. Дорошенко) та ін.

ГОЛОСУВАТИ / ПРОГОЛОСУВАТИ *на кого? на що?*: *Голосують на Президента Заболотного...* (С. Єфремов); *Ми голосуватимемо на Йвана* (Тимченко);

...щоби можна було **голосувати на довільних кандидатів** (Діло, 03.04.1913); ...**Поручин голосував на свого, народного кандидата** (Б. Лепкий); ...«повноправний» громадянин має «щастя» **голосувати на майбутнього депутата** (Ф. Одрич); **При виборах, які мають відбутись сеї неділі, до окружної ради шкільної учительки мають голосувати на жіночі кандидатури** (Діло, 04.06.1891); **Голосувати на кого** (Петренко) та ін.

ГРАТИ / ЗІГРАТИ ('виконувати / виконати що-небудь на музичному інструменті') **чого?**: ...**грати марсельєзи** (Наконечний); **На губах йому [синові] і хлопцям грав я часто пісень** (В. Сосюра); **Сер Ричард Фароу під її [Брієнни] шатром грав пісень на своїй лютні** (Джордж Р. Р. Мартін, перекл. з англ. Н. Тисовська) та ін.;

у / в що?: ...**грати на дудку (у у дудку)** (РУС-Кр II 1: 139); ...**грати, пограти в дуду** (РУС-Кр III 1: 321); **Коли почав орати, то в сопілку не грати!** (Укр. прислів'я); **Вийди, Там мій милий оре плугом, Оре плугом, в дудку грає** (П. Чубинський); ...**грати у дудку (на дудку), у сопілку (на сопілку)** (РУССВ: 206); **Припреться [Іван] спиною до задніх дверей – та й у дрімбу не перестає грати** (М. Матіос) та ін.

ДБАТИ ким? чим?: **У пеклі все тепло, а піди в рай, то й дровами дбай** (М. Номис); ...**дбати ким-чим** (РУС-Кр III: 12); ...**дбати чим** (СДМ: 54); **Є таки Бог на землі і дбає своїми вірними!** (Майк Йогансен); **Добрий пан: ні б'є, ні лає, та нічим і не дбає** (М. Номис); ...**дбати школами** (Наконечний); **Дбати кого, чого (і ким, чим)** (Петренко); **Дбати про що, чим** (УРС-Нік: 186); ...**клопотатися (піклуватися, іноді дбати) чим** (РУССВ: 181); **дбати (турбуватися) за (про) кого, що, ким, чим** (РУССВ: 182) та ін.;

кого? чого?: **Як іти в рай, так і дров дбай** (М. Номис); ...**дбати, придбати (чого)** (РУС-Із: 420); **Дбати кого, чого (і ким, чим)** (Петренко) та ін.

ДИВУВАТИ / ЗДИВУВАТИ, ДИВУВАТИСЯ / ЗДИВУВАТИСЯ на кого? на що?: **Одпочиваючи в куточку, Старий на сина дивувався, Який-то з його майстер буде!** (Т. Шевченко); **Гордій теж дивувався на товариша** (Б. Грінченко); **Феба на братніх дивується коней, що нижче від неї (Проти звичаю) біжать** (Овідій, перекл. з лат. М. Зеров); **Дівчата здивовано поглядали одна на одну: татарка заговорила до них по-українському. – Не дивуйте на мене, сестрички...** (А. Кащенко); [Бобренчиха до Марусі:] **Дивуюсь я на тебе** (В. Самійленко); ...її [жінку] **наче теплий вітер обвіяв: здивувалася на себе, на свою тимчасову слабкість і на дивні й химерні свої забаганки** (Вал. Шевчук); **Та й козацтво усе, таки усе до одного, дивувалися на сюю комедію...** (Г. Квітка-Основ'яненко); **Вийшла з хати На світ дивуватись Яриночка** (Т. Шевченко); **Не здивуйте на сирітські подарунки** (Ганна Барвінок); **Гриць ...дивується на вільне веселе життя товариства** (Панас Мирний); [Настя до Віталія:] **Ох, чую, чую і дивую на твій розум!** (Іван Карпенко-Карий); **Дехто здивувався на сю вість** (І. Франко); ...**не дивуйте на мої слова** (Оноре де Бальзак, перекл. з франц. В. Підмогильний); **Дивуватися на красу** (Наконечний); **Увесь народ дивом дивував на одяг і на бороду, на грубе черево й низький зріст нового губернатора** (М. Сервантес, перекл. з ісп. М. Лукаш) та ін.

ЗАБУВАТИ / ЗАБУТИ на кого? на що?: **Що б то й було, як би всі багатіли! То б і на бога [Бога] забули** (М. Номис); **Пам'ятати (забутися) на кого, на що** (СГ II: 1359); **Бувайте ми всі здорові і щасливі і не забувайте на Вашого брата**

(С. Воробкевич); *Мала вона вже таких, що не забували на стару бабусю, та все-таки найліпше любила ходити до дочки своєї сестри* (Н. Кобринська); *Я не розумію, чому тепер діти так скоро забувають на родичів* (О. Кобилянська); *Настя охоче слухала жартів говіркого Петра і часом навіть забувала на Гната* (М. Коцюбинський); *Забувати кого, чого або кого, на що* (Петренко); *Його [Корнієнка] душа була така прибита, серце так накіпало безвихідним горем, що забув ... на дорогу дівчину, котра його улюбим Чигирині визирає кожної години* (А. Чайковський); *Один раз він [Лев] дістав від панни Аїди (він зовсім не знав її ім'я) лист, де вона просила не забувати на неї й що вона конче до нього приїде в гості* (У. Самчук); *А поки що – будьте здорові та не забувайте на щиро поважаючого Вас М. Коцюбинського* (з листа М. Коцюбинського); *Молодь цілком забувала на перестороги старих ополченців і лаялася так-же само, як й на фронті* (Мирослав Ірчан); [Паша до Богдана:] *Та не забувай на цю місію, що я тобі поручив* (А. Чайковський); *Але, бачиш, ви всі забуваєте на Польщу* (Юліан Опільський) та ін.

ЗЛОВЖИВАТИ / ЗЛОВЖИТИ чого?: ...зловживати, зловжити, надуживати, надужити чогó и що (РУС-Кр II 1: 126); *А що найважливіше, не вільно було Головацькому зловживати заслуг, праці та поглядів Шашкевича* (К. Студинський); *Треба думати, що де є совість, там не зловживають закону* (Сучасність, 1962, № 4); *Не годиться доброго зловживати, – наскучить* (Б. Лепкий);

що?: *Одначе, я зловживаю терпіння моїх ласкавих слухачів* (Т. Шевченко); *Він [Антін] зловживає їх боязкість і полохливість для своїх жартів* (І. Нечуй-Левицький); *...просив [колекціонер автографів] хоч на клптику паперу підписатись, аби не було навіть тіні сумніву в тому, що він не має наміру якось зловжити мій підпис* (М. Галаган); *Найчастіше хворіють на туберкульоз особи..., які зловживають алкоголь та наркотики* (Ворскла, 2017, № 28) та ін.

ЗНЕМАГАТИ / ЗНЕМОГТИ із чого?: *Бо сам хан знемагає з смертельної рани* (Самійло Величко, перекл. Вал. Шевчук); *Тоді чесна стариця Врісна-ігуменя, побачивши тіло Февронії і відтяті частини, знемогла з великого жалю і впала на землю, як мертва* (Д. Туптало, перекл. з ц.-с. Д. Сироїд); *На ранок дівчина почала знемагати з втоми* (Е. Золя, перекл. з франц. К. Рубинський, А. Перепада); *І Бекі довелося перебраться на квартиру, де вона знемагала з нудьги й самотини* (В. Теккерей, перекл. з англ. О. Сенюк) та ін.

КАЗАТИ / СКАЗАТИ чого?: *Кажі казки – не вмію, кажі байки – не смію* (Б. Грінченко); *Казати чого й що* (Петренко); *Мати й сама бачила, що занадто багато казала слів, проте не вміла навчити коротко* (Степан Васильченко); *На великий жалю, прості польські селяни книжок не пишуть і сказати правди не можуть* (Є. Сверстюк); *Щовечора він [вуйко] сідав на таночку і, замість казати казки, починав рахувати дні й ночі* (Г. Малик); [Женя до парубка:] *Не змушуй мене казати правди* (Артем Чех) та ін.

НАДУЖИВАТИ / НАДУЖИТИ чого?: *Даруйте, що, може, надуживаю Вашої доброти для такого діла* (І. Франко); *...кожен поет має право бути тривіальним, але К. Устиянович надуживає цього права* (А. Кримський); *Це не було повстання проти держави, яка надуживає своїх прав колективу* (Д. Донцов); [Василь:] *Справ-*

ді, то вже два дні я **надуживаю** вашої **гостинності** і досі не попросив коней до від'їзду (М. Струтинська); Таку поведінку можна було пояснити тим, що я **надуживаю** свого **становища** як «крігсцальмейстера», бо підтримую нашу громадку своїми грішми (Ю. Косач); **Мабуть, помітивши, що дав перехопу, надужив влади, міліціонер** вирішив поправити діло заспокійливим жартом (О. Гончар); – **Ага, – кажу я, – то це як ваша сестра, а моя матінка надуживала сил** задля спільної кишені, то ви ні гу-гу, а як черга до ваших дійшла, то ви зараз гальма тиснете?! (Ю. Винничук) та ін.

НАТРАПЛЯТИ / НАТРАПИТИ (‘відшукувати, знаходити кого-, що-небудь’) **що? кого?**: **А** добуду року, то, може, дасть мені Господь, що добре **місце натраплю** собі (Марко Вовчок); **Ідучи тією стежкою від млина Дубихи вгору лісом..., натрапляв** мандрівник ... за кількома старими смереками **колибу-бурдей Іванихи Дубихи** (О. Кобилянська); **Янек напівлежав, укривши ноги ковдрою, і щось читав у книзі, занотовуючи на папері, як роблять люди, коли натрапили** якусь цікаву **думку** (Олесь Досвітній); **В цей час Максим натрапив-таки каменяку** і поштурив на Данила (Ю. Смолич); **Катерина нечутно випростала вільну, праву руку до тумбочки біля ліжка, безпомилково натрапила в пільмі кнопку** вмикача світильника (В. Чемерис); **Ми сміялись із радощів, що натрапили** таких гарних **людей** (Ганна Барвінок); **Іван Босий спиняв усіх, кого натрапляв** серед степу (В. Підмогильний) та ін.

НЕЗДУЖАТИ на що?: **Нездужати на що** (Петренко); **І** от одна жінка, що дванадцять років **нездужала на кровотечу**, приступила ззаду й доторкнулась до краю його одержі (Біблія, перекл. з гебр. І. Хоменко); ...це колишня художниця з ілюстрованого журналу..., що **нездужає на сухоти** й жити їй лишилося **небагато** (Умберто Еко, перекл. з італ. М. Прокопович); **Зазвичай ті, хто нездужає на діабет** другого типу, звертаються до лікаря через 7–8 років після виникнення хвороби, коли вже **настають незворотні зміни** (Україна молода, 06.11.2012) та ін.

ОХОРОНЯТИ / ОХОРОНИТИ чого?: ...як на небі один Бог, так на Русі – він єдиний господар землі, Бог благословляє й **охороняє добра** багатого й **життя** убогого (С. Скляренко) та ін.

ПАМ'ЯТАТИ чого?: **Пам'ятати правил** (Наконечний) та ін.; **на кого? на що?**: **Пам'ятати** (забутися) **на кого, на що** (СГ II: 1359); **Хто в пір'я поростає, хай на бідного пам'ятає** (СГ III: 1651); **Пані Марцеля виступила вперед із дитиною й поклонилася Олексі. –... Пам'ятай на Бога, на хору матір і на оце немовлятко** – та й не роби тут жодної шкоди (Г. Хоткевич); **Цілую тебе, зірочко моя кохана, дитинко любима. Пам'ятай на Мусю** твого (з листа М. Коцюбинського); [До П. Куліша:] **Будьте ласкаві, пам'ятайте нас**, галичан... (Я. Головацький); ...диригенти, **пам'ятайте на мудрі слова** народньої [народної] **говірки: «Пізнай себе – буде з тебе»** (Музика – масам, 1929, № 1–12); **Пам'ятати на кого, на що** (Петренко); **Пам'ятати на правила** (Наконечний); [Пані до дівчинки:] ...**пам'ятай на мій наказ** (Закарпат. казки) та ін.

ПИЛЬНУВАТИ чого? кого?: **Пильнуй** свого **носа**, а не мого **проса** (Уманець, Спілька); **Най іде пильнувати пшениці** (СГ III: 1736); ...**пильнувати** **кого, чого** (РУФС-ПП); ...**пильнувати звичаїв, обрядів** (РУС-Кр II 1: 200); ...**пильнувати** **своїх**

обов'язків (РУС-Кр III 1: 42); ...*пильнувати (кого, чого)* (РУС-Із 1930: 444, 495); *Пильнувати кого, чого* (Петренко); *Пильнувати чистоти* (Наконечний); *Там мої товариші лишаться пильнувати виходу, щоб ані один звір не уйшов..!* (І. Франко); *Пильнуймо своєї мови, поліпшаймо її* (М. Грушевський); ...*звелено якнайсуворіше пильнувати мосту, щоб не перескочили суздальці* (П. Загребельний); *Бабуся тоді пильнує малої, розважає Катрю* (Марко Вовчок); ...[Юзьо] *пильнував жінки, бо їй самій нудно* (А. Чайковський); *Відвернувся, гукнув на Акму, щоби пильнувала дитини як слід, а сам пішов швидким кроком у дворище* (Юліан Опільський); *А хто ж догляне, хто осмикне Маруську, як буде треба? Мати? Де їй, старій, пильнувати дочки!* (Б. Антоненко-Давидович); – *Пильнуйте своєї сестри,* – сказав тато (Р. Бредбері, перекл. О. Терех); – *Що йому до твоєї Килини? Хай краще своєї пильнує...* (О. Гончар) та ін.

ПИТАТИ (‘розпитувати / розпитати, довідуватися / довідатися про кого-, що-небудь’) *на що?*: *Не питай на урожай – гречку сій, то хліб буде* (М. Номис); *Прилетіла та тетерочка, питається на здоров'ячко* (П. Чубинський); *На здоров'я тебе, брате, буду питати* (СГ II: 1359); *Одного на здоров'я любенько питає* (Марко Вовчок); *Питати, питатися кого, чого і на що* (Петренко); *Катую питанням губи її – Губи пекуче стоять навпроти, Раюю в любові серед руїн, Питаю на доторк, на дотик* (І. Драч) та ін.;

за ким?: *Коли Боянисти приїхали до закладу, питали за директором* (Діло, 08.08.1892); ...*просив би-м питати за двома молодими людьми...*; *літ коло 18 до 20* (І. Франко); [Старий до тата:] *Між козаками питай за твоїм татом* (А. Чайковський); *Питали [німці] за Дубровським, Підгайним і ще якимись незнайомими особами* (У. Самчук) та ін.

ПИТАТИ (‘звертатися / звернутися до кого-небудь із проханням про одержання чогось’) *за чим?*: *В кожному селі була також варта, що стримувала проїзжих, а незнайомих питала за паспортами* (М. Голубець); *Навіть ніхто не питає за газетою...* (М. Струтинська); *І питаю за кімнатою* (У. Самчук); *З ними [людьми] ходив я щодня питати за роботою* (Всесвіт, 1966, № 9) та ін.

ПИШАТИСЯ *із чого? з / із кого?*: *Зі зганьбленої любови він пишатиметься й тішитиметься* (В. Домонтович); *Молодий дослідник міг пишатися з такої оцінки, з цього безумовного визнання* (В. Домонтович); ...*пишатися з чого* (РУС-Кр I: 179; УРС-Нік: 556); *Він [Вершомет] ... потай дуже пишався з довір'я Кара* (Микола Трублаїні); ...*пишатися з чого, з кого* (РУССВ: 403); ...*я пишаюся з моєї професії* (Ю. Яновський); *Вона [жінка] пишалася з сина* (Ю. Яновський); *Пишати-ся з дітей* (Наконечний); *Він [доцент Великопольський] пишався з себе* (М. Дашкієв); *Майкл... міг би пишатися з учня* (М. Дашкієв) та ін.;

на що?: ...*пишатися на що* (УРС-Нік: 556); *Тих що пишаються на православ'я [православ'я] і непокірні – аби собі покоряв [гетьман]* (М. Грушевський); *На гадку прийшов рядок з Сенеки: «Кораблі поглинаються водами іноді того самого дня, в який пишалися на них»* (П. Загребельний); *Люди пишаються на істотні досягнення своєї Батьківщини* (Сучасність, 1962, № 11) та ін.;

проти кого? проти чого?: *Пишатися проти кого* (Петренко); *Увійте його, бо пишавсь проти Господа він* (Біблія, перекл. з гебр. І. Огієнко); *Пишається*

проти сонця гай, увесь у блискучих краплях, як у дорогому намисті (Степан Васильченко) та ін.

ТАНЦЮВАТИ чого?: *Після того танцювали краков'яка і другі танці* (О. Стороженко); *Танцює з панею краков'яка, а йому за спиною танцює його служка* (Б. Лепкий); *Другого разу вони знову танцювали вальса, тихо наспівуючи мотиви* (В. Підмогильний); **Танцювати чого** (Петренко); *Малеча залюбки вчилася танцювати гопака* (Україна молода, 19.12.2012); *Діти переконливо грали свої ролі, чудово співали і навіть показали український танок, а виконавці ролей матері та її майбутнього зятя танцювали гопака* (Свобода, 16.03.2018) та ін.

ШКОДИТИ / ЗАШКОДИТИ на що?: **Шкодити на здоров'я** (Наконечний); [Селянин:] *...не треба пити горілку, бо здорово шкодить на печінки* (Майк Йогансен); *Отже, без прикрих пересад і наслідків, цілком практично (практично!) використати цю емоцію – гарно й не шкодить на здоров'я* (Д. Гуменна); *Багато нервуюся, а це шкодить на шлунок* (У. Самчук); *Як ревматик, він [чоловік] приймав сірководневі ванни, несподівано перервав їх, вирішивши, що вони шкодять на серце* (С. Лем, перекл. з пол. І. Сварник) та ін.

Далі буде

Словники та граматичні праці для виявлення периферійних і утрачених керувань

ВТССУМ – Великий тлумачний словник сучасної української мови Уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь, 2007.

Курило – Курило О. Уваги до сучасної української літературної мови. Вид. 3-тє. Київ: Книгоспілка, 1925.

Наконечний – Наконечний М. Українська мова: програма-конспект з додатком про новий правопис український. Харків: Рух, 1928.

Петренко – Петренко Н. Українсько-російський словник мовних і фразеологічних відмінностей [Електронний ресурс]. URL: http://ukrlife.org/main/evshan/frazeo_ua0.html (дата звернення: 15.11.2022).

ПРУС – Практичний російсько-український словник приказок / упорядкував Г. Млодзинський; за ред. М. Йогансена. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2009. 108 с. Відтворення видання 1929 р.

ПС – Голоскевич Г. Правописний словник. Вид. 12. Нью-Йорк – Париж – Сідней – Торонто – Львів, 1994.

РУС-Кр – Російсько-український словник: у 4 т. Гол. ред.: А. Кримський, С. Єфремов. Т. 1. А – Ж. Київ, 2016. 12, XIV, 290 с. Репринт з видання 1924 р. (Серія «Словникова спадщина України»); Т. 2. 3 – Н. Вип. 1. 3 – К. Київ, 2017. 4, VII, 392 с. Репринт з видання 1929 р. (Серія «Словникова спадщина України»); Т. 2. 3 – Н. Вип. 2. Л – Намькивать. Київ, 2017. IV, 352 с. Репринт з видання 1932 р. (Серія «Словникова спадщина України»); Т. 2. 3 – Н. Вип. 3. Намыл – Нять. Київ, 2017. VIII, 328 с. Репринт з видання 1933 р. (Серія «Словникова спадщина України»); Т. 3. О – П. Вип. 1. О – Поле. Київ, 2017. 5, III, 336 с. Репринт з видання 1927 р. (Серія

«Словникова спадщина України»); Т. 3. О – П. Вип. 2. Поле – Пячение. Київ, 2017. 4, II, 318 с. Репринт з видання 1928 р. (Серія «Словникова спадщина України»).

РУС-1948 – Російсько-український словник. Гол. ред. М. Я. Калинович. Москва, 1948.

РУС-1970 – Русско-украинский словарь: у 3 т. Київ, 1970.

РУС 2011–2014 – Російсько-український словник: у 4 т. Київ, 2011–2014.

РУС-Із – Ізюмов О. Російсько-український словник. Видання четверте, доповнене й виправлене за новим правописом. Харків – Київ, 1930.

РУССЛ – Караванський С. Російсько-український словник складної лексики (2012) [Електронний ресурс]. URL: <https://r2u.org.ua> (дата звернення: 10.11.2022).

РУФС-ПП – Російсько-український фразеологічний словник. Фразеологія ділової мови. Уложили: В. Підмогильний, Є. Плужник; Київ, 1993. Перевидання 1927 р.

РУССВ – Вирган І. О., Пилинська М. М. Російсько-український словник сталих виразів. Харків, 2002.

СГ – Словарь української мови: у 4 т. Упоряд. з дод. власн. мат-лів Борис Грінченко. Київ, 1907–1909.

СДМ – Дорошенко М., Станиславський М., Страшкевич В. Словник ділової мови. Термінологія та фразеологія. Київ, 2018. XIV, 248 с. Репринт з видання 1930 р. (Серія «Словникова спадщина України»).

СМС – Огієнко І. Словник місцевих слів у літературній мові не вживаних. Друкарня оо. Василіян у Жовкві, 1934.

СУМ – Словник української мови: в 11 т. Київ, 1970–1980.

СУМ-Ж – Словник української мови. Кер. В. В. Німчук та ін. Відп. ред. В. В. Жайворонок. Київ, 2016.

СУМ-20 – Словник української мови: у 20 т. Т. I–XII. Київ, 2010–2021.

СУМ-ЄН – Словник української мови: у 3 т. Редактори: акад. С. Єфремов, А. Ніковський. Упорядкував: Б. Грінченко. Т. 1. А – Г. Київ, 2017. 8, XLIV, 428 с. Репринт з видання 1927 р. (Серія «Словникова спадщина України»); Т. 2. Д – Й. Київ, 2017. 2, XXIV, 440 с. Репринт з видання 1927 р. (Серія «Словникова спадщина України»); Т. 3. К – Н. Київ, 2017. 2, XXIV, 440 с. Репринт з видання 1928 р. (Серія «Словникова спадщина України»).

Тимченко – Тимченко Є. Вокатив і інструменталь в українській мові. Київ: 3 друкарні УАН, 1926; Акузатив в українській мові (з української складні). Київ: 3 друкарні УАН, 1928.

Уманець, Спілка – Уманець М., Спілка А. (Комарь М.). Словарь російсько-український / Уманець М., Спілка А. Русско-украинский словарь. Берлін, 1924. Передрук із видання 1893 р.

УРС – Українсько-російський словник: у 6 т. Київ, 1953–1963.

УРС-Нік – Ніковський А. Українсько-російський словник. Київ, 2018. XII, 864 с. Репринт з видання 1926 р. (Серія «Словникова спадщина України»).

Джерела

С. Андрухович – Андрухович С. Жінки їхніх чоловіків. Івано-Франківськ: Лілея НВ, 2005. 160 с.

Ю. Андрухович – Андрухович Ю. Дванадцять обручів. Київ: Критика, 2006. 276 с.; Таємниця. Харків: Фоліо, 2007. 476 с.

Б. Антоненко-Давидович – Антоненко-Давидович Б. Д. Твори: у 2 т. Київ: Наук. думка, 1999. Т. 1: Повісті та романи. 1999. 744 с.; Т. 2: Сибірські новели. Оповідання. Публіцистика. Спогади. Листування. 1999. 652 с.

Аристофан – Аристофан. Мир. Перекл. з давньогрец. А. Содомора. *Всесвіт*. 1977. № 5. С. 136–183.

Д. Багалій – Багалій Д. І. Історія Слобідської України. Харків: Основа, 1991. 256 с.

Ганна Барвінок – Барвінок Ганна. Твори: у 2 т. Львів: БАК, 2011. Т. 1: Оповідання з народних уст. 2011. 570 с.

Ю. Бедзик – Бедзик Ю. Д. Вибрані твори. Блакить. Довге повторення. Київ: Дніпро, 1984. 527 с.

В. Бичко – Бичко В. В. Лісова перепустка. Київ: Веселка, 1971. 96 с.

І. Білик – Білик І. Похорон богів. Київ: Рад. письменник, 1986. 571 с.; Золотий Ра. Київ: Веселка, 1989. 470 с.

Біблія – Біблія. Старе письмо Старого і Нового Завіту. Перекл. з гебр. П. О. Куліш, І. С. Нечуй-Левицький, І. Пулюй. Київ: Видавничий дім «Простір», 2010. 852+249 с.; Біблія Або Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту. Із мови давньоєврейської й грецької на українську дослівно наново перекладена. Перекл. І. Огієнко. Київ: УБТ, 2015. 1365 с.

Дж. Боккаччо – Боккаччо Дж. Декамерон [Електронний ресурс]. Перекл. з італ. М. Лукаш. URL: <http://www.ukrcenter.com>

Р. Бредбері – Бредбері Р. Марсіанські хроніки; [пер. з англ. О. Терех]. Київ: Молодь, 1963. 212 с.

О. Василева – Василева О. Коли орбіти схрещуються. Нью-Йорк, 1967. 205 с.

Степан Васильченко – Васильченко С. В. Твори: у 3 т. Київ: Дніпро, 1974. Т. 1. 1903–1916. 406 с.; Т. 2. 1909–1932. 415 с.; Т. 3. 1901–1930. 422 с.

Самійло Величко – Величко С. Літопис. Т. 1. Перекл. з книжної української мови, вст. стаття, комент. Вал. Шевчука. Київ: Дніпро, 1991. 371 с.

В. Винниченко – Винниченко В. К. Вибрані твори. Київ: Грамота, 2005. 928 с.

Високий Замок – Високий Замок (щоденна суспільно-політична газета, м. Львів).

І. Вихованець – Вихованець І. Р. Частина мови в семантико-граматичному аспекті. Київ: Наукова думка, 1988. 256 с.

Остап Вишня – Вишня Остап. Фейлетони. Гуморески. Усмішки. Щоденникові записи. Харків: Фоліо, 2007. 255 с.

Ірина Вільде – Вільде Ірина. Метелики на шпильках. Б'є восьма. Повнолітні діти. Дрогобич: Видавнича фірма «Відродження», 2007. 488 с.

Володимир Владко – Владко Володимир. Сивий капітан. Аргонавти Всесвіту. Київ: Веселка, 1990. 687 с.

Галицько-Волинський літопис – Галицько-Волинський літопис [Електронний ресурс]. URL: <http://www.ukrplib.com.ua>.

Р. Воронезький – Воронезький Р. Зауваги й пропозиції до проекту нової редакції Українського правопису, що його (проект) опубліковано 15 серпня 2018 року (далі –

проект Українського правопису). *Слово Просвіти*. 2018. 15–21 листоп. (Ч. 46). С. 6; Зауваги й пропозиції до проекту нової редакції Українського правопису, що його (проект) опубліковано 15 серпня 2018 року (далі – проект Українського правопису). *Слово Просвіти*. 2018. 29 листоп. – 5 груд. (Ч. 48). С. 7. Продовж. Поч.: ч. 46.

Ворскла – Ворскла (Великописарівська районна газета, смт Велика Писарівка Сумської області).

Всесвіт – Всесвіт (український журнал іноземної літератури, м. Київ).

М. Галаган – Галаган Микола. З моїх споминів... 1880-ті—1920 р. [Електронний ресурс] URL: <http://maxima-library.org/knigi/knigi/b/231020?format=read>

М. Гінзбург – Гінзбург М. Про форми знахідного відмінка в українських фахових текстах. *Українська мова*. 2012. № 4. С. 29–40; Особливості української мови щодо подавання процесових понять у фахових текстах. *LANGUAGE: Codification. Competence. Communication*. 2019. № 1. С. 7–24.

М. Голинський – Голинський М. Спогади [Електронний ресурс]. URL: <http://www.ukrcenter.com/Література/Михайло-Голинський/25833-8/Спогади>

Я. Головацький – Головацький Я. Листи [Електронний ресурс]. URL: <http://izbornyk.org.ua/zahpysm/zah16.htm>; Розправа о язиці южноруськім і его наричіях [Електронний ресурс]. URL: <http://www.myslenedrevo.com.ua>

М. Голубець – Голубець М. Велика історія України : від найдавніших часів : у 2 т. [Електронний ресурс]. URL: <http://exlibris.org.ua>

О. Гончар – Гончар О. Вибрані твори: у 4 т. Київ: Сакцент Плюс, 2005. Т. 1: Тронка; Собор; Кресафт. 2005. 542 с.; Т. 2: Циклон; Твоя зоря; Микита Братусь; Далекі вогнища. 2005. 736 с.; Т. 3: Людина і зброя; Чорний Яр. 2005. 320 с.; Т. 4: Прапорнощі; Письменницькі роздуми. 2005. 416 с.

Б. Грінченко – Грінченко Б. Д. Твори: у 2 т. Київ: Наук. думка, 1990–1991. Т. 1: Поетичні твори; Оповідання; Повісті. 1990. 640 с.; Т. 2: Повісті; Драматичні твори. 1991. 602 с.

М. Грушевський – Грушевський М. С. Історія України-Руси: в 11 т., 12 кн. Київ: Наук. думка, 1991–2000. Т. 9. Кн. 1. 1996. 880 с.; Т. 9. Кн. 2. 1997. 776 с.

Д. Гуменна – Гуменна Д. Діти Чумацького Шляху. Мюнхен: Укр. трибуна, 1947–1948. Кн. 1–3; Кн. 4. Нью-Йорк, 1951.

М. Дашкієв – Дашкієв М. Кришталеві дороги. Київ: Веселка, 1970. 372 с.; Торжество життя. Київ: Веселка, 1981. 544 с.

А. Демиденко – Демиденко А. Душі криниця [Електронний ресурс]. URL: <http://pisnya.org.ua>; Ще юнаки, ще майже діти... [Електронний ресурс]. URL: http://teleoblast.io.ua/s104147/pamyatay_pro_kruti.

Діло – Діло (провідний часопис Галичини, що виходив у 1880–1939 рр. у Львові).

Анатолій Дністровий – Дністровий Анатолій. Місто уповільненої дії. Київ: Факт, 2003. 320 с.; Письмо з околиці. Київ: Грані-Т, 2010. 240 с.

В. Домонтович – Домонтович В. Доктор Серафікус; Без ґрунту. Київ: Критика, 1999. 381 с.; Дівчина з ведмедиком; Болотяна лукроза. Київ: Критика, 2000. 416 с.

О. Донченко – Донченко О. В. Вибрані твори: у 2 т. Київ: Веселка, 1982. Т. 1: Школа над морем. 1982. 375 с.; Т. 2: Золота медаль. 1982. 352 с.

Д. Дорошенко – Дорошенко Д. І. Нарис історії України. Львів: Світ, 1991. 576 с.

- Олесь Досвітній** – Досвітній Олесь. Нас було троє. Київ: Дніпро, 1969. 436 с.
- І. Драч** – Драч І. Ф. Лист до калини. Київ: Веселка, 1990. 286 с.; *Анатомія блискавки*. Харків: Фоліо, 2002. 509 с.
- В. Дрозд** – Дрозд В. Г. Вибрані твори: у 2 т. Київ: Рад. письменник, 1989. Т. 1: Крик птаха в сутінках; Катастрофа; Вовкулака (самотній вовк). 1989. 462 с.; Т. 2. Ірій; Земля під копитами; Балада про сластьона; Спектакль. 1989. 552 с.
- У. Еко** – Еко У. Ім'я рози. Перекл. з італ. М. І. Прокопович. Харків: Фоліо, 2007. 575 с.
- Дж. Ерскін** – Ерскін Дж. Хатнє життя Гелени Троянської. Перекл. з англ. М. Івченко. Харків: ДВУ, 1930.
- П. Єршов** – Єршов П. Коник-Горбокони́к. Перекл. з рос. М. Рильський. Київ: Веселка, 2008. 56 с.
- С. Єфремов** – Єфремов С. Історія українського письменства. Т. 1. Вид. 4-те, з одмінами й дод. Київ; Ляйпціг: Укр. накладня, 1924. 445, [3] с.; Бої 14–15 березня 1939 року на Карпатській Україні. Ужгород: Гражда, 2009. 100 с.
- О. Забужко** – Забужко О. Задзеркалля. Пані Мержинська [Електронний ресурс]. URL: <http://poetry.uazone.net/default/pages.phtml?place=zabuzhko&page=zabuzhko022>
- П. Загребельний** – Загребельний П. А. Роксолана. Харків: Фоліо, 2001. 685 с.; *Свпраксія*. Харків: Фоліо, 2004. 350 с.; *Диво*. Харків: Фоліо, 2005. 637 с.
- Закарпат. казки** – Дванадцять братів: закарпатські казки Андрія Калина. Ужгород: Карпати, 1972. 338 с.
- М. Зеров** – Зеров М. Твори: у 2 т. Київ: Дніпро, 1990. Т. 1: Поезії. Переклади. 843 с.; Т. 2: Історико-літературні та літературознавчі праці. 601 с.
- Е. Золя** – Золя Е. Щастя Ругонів. Перекл. з франц. К. Рубинський, А. Перепадя. Київ: Дніпро, 1969. 348 с.
- О. Іваненко** – Іваненко О. Д. Казки. Київ: Держ. вид-во дит. л-ри УРСР, 1964. 344 с.
- Р. Іваничук** – Іваничук Р. І. Черлене вино; Манускрипт з вулиці Руської. Харків: Фоліо, 2006. 382 с.; *Мальви*. Орда. Харків: Фоліо, 2008. 415 с.
- М. Івасюк** – Івасюк М. Казки Буковини. Ужгород: Карпати, 1973. 240 с.
- В. Івченко** – Івченко В. Химери Дикого поля. Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2014. 336 с.
- Мирослав Ірчан** – Ірчан Мирослав. Твори: у 2 т. Київ: Дніпро, 1987. Т. 1. 1987. 342 с.; Т. 2. 1987. 479 с.
- Майк Йогансен** – Йогансен Майк. Вибрані твори. Київ: Смолоскип, 2009. 766 с.
- Іван Карпенко-Карий** – Карпенко-Карий І. Сто тисяч; Хазяїн та інші п'єси. Донецьк: БАО, 2007. 383 с.
- А. Кащенко** – Кащенко А. Ф. Зруйноване гніздо. Київ: Дніпро, 1991. 647 с.
- Г. Квітка-Основ'яненко** – Квітка-Основ'яненко Г. Ф. Твори: у 2 т. Київ: Дніпро, 1978. Т. 1 : Повісті та оповідання. 1978; Т. 2 : Роман, драматичні твори. 1978.
- О. Кобилянська** – Кобилянська О. Людина; Царівна. Львів: Червона калина, 2008. 378 с.
- М. Колесса** – Колесса М. Ф. Основи техніки диригування. 2-ге вид. Київ: Муз. Україна, 1973. 198 с.

- Б. Комар** – Комар Б. П. Бджолиний мед. Київ: Веселка, 1981. 148 с.
- Ю. Косач** – Косач Ю. Володарка Понтиди. Київ: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2015. 528 с.
- І. Котляревський** – Котляревський І. П. Енеїда. Київ: Рад. школа, 1989. 286 с.
- М. Коцюбинський** – Коцюбинський М. М. Вибрані твори. Київ: Генеза, 2003. 368 с.
- І. Кочерга – Кочерга І. Вибрані твори. Київ: Саццент Плюс, 2005. 480 с.*
- А. Кримський – Кримський А. Ю. Вибрані твори Київ: Дніпро, 1965. 660 с.; Твори в п'яти томах. Київ: Наук. думка, 1972–1974.*
- М. Кропивницький** – Кропивницький М. Л. Драматичні твори. Київ: Наук. думка, 1990. 603 с.
- М. Куліш** – Куліш М. Г. П'єси. Київ: Наук. думка, 2001. 360 с.
- П. Куліш** – Куліш П. О. Твори: у 2 т. Київ: Наук. думка, 1994. Т. 1: Прозові твори; Поетичні твори; Переспіви та переклади. 1994. 752 с.; Т. 2: Поеми; Драматичні твори. 1994. 768 с.
- С. Лем** – Лем С. Катар. Перекл. з польськ. І. Сварник. Львів: Каменяр, 1982. 136 с.
- Б. Лепкий** – Лепкий Б. С. Мазепа. Донецьк: БАО, 2011. 480 с.
- Джек Лондон** – Лондон Джек. Біле Ікло. Перекл. з англ. В. Гладка, К. Корякіна. Київ: Національний книжковий проект, 2010. 255 с.
- Володимир Малик** – Малик В. К. Князь Кий. Київ: Дніпро, 1989. 576 с.; Черлені щити. Київ: Веселка, 1990. 368 с.; Таємний посол. Київ: ТАСТ–М, 2000. Т. 1: Посол Урус-Шайтана. Фірман султана. 2000. 464 с.; Т. 2: Чорний вершник. Шовковий шнурок. 2000. 542 с.
- Г. Малик** – Малик Г. Злочинці з паралельного світу. Київ, 2015. 206 с.
- Марко Вовчок** – Марко Вовчок. Оповідання. Казки. Повісті. Роман. Київ: Наук. думка, 1983. 638 с.
- Джордж Р. Р. Мартін** – Мартін Джордж Р. Р. Танок Драконів. Перекл. з англ. Н. Тисовська. Київ: КМ–БУКС, 2018. 1152 с.
- Лесь Мартович** – Мартович Лесь. Твори. Київ: Дніпро, 1976. 427 с.
- М. Матіос** – Матіос М. Майже ніколи не навпаки. Львів: Піраміда, 2007. 176 с.; Солодка Даруся. 7-ге вид. Львів: Піраміда, 2014. 188 с.
- М. Меднікова** – Меднікова М. Тю! Роман-фрістайл з елементами аерофотозйомки. Львів: Кальварія, 2003. 228 с.
- І. Микитенко** – Микитенко І. К. Повісті про дітей. Київ: Молодь, 1956. 160 с.
- Панас Мирний** – Мирний Панас. Повія: роман з народного життя. Київ: Держлітвидав, 1956; Вибрані твори. Київ: Дніпро, 1974; Хіба ревуть воли, як ясла повні? : роман з народного життя. Донецьк: БАО, 2007.
- А. Могильницький** – Могильницький А. Слово о повинностях к цісарю і отечеству. *Устиянович Н. Твори Николи Устияновича і Антона Могильницького* [Електронна копія]. Вид. 2-ге. 526 с. Електрон. текст. дані (1 файл : 304 Мб). У Львові: З друк. Наук. т-ва ім. Шевченка, 1913 (Київ: НБУ ім. Ярослава Мудрого, 2018). (Руська письменність; III, 2). URL: <https://elib.nlu.org.ua/object.html?id=9924>
- Музика – масам** – Музика – масам (журнал, друкований орган Всеукраїнського музичного товариства імені Миколи Леонтовича, м. Київ).

Ю. Мушкетик – Мушкетик Ю. М. Яса. Київ: Рад. письменник, 1987. 597 с.; Гетьманський скарб. Харків: Фоліо, 2007. 415 с.; На брата брат. Харків: Фоліо, 2007. 317 с.

О. Назарук – Назарук О. Роксоляна. Жінка халіфа і падишаха Сулеймана Великого, завойовника і законодавця. Київ: КМ Publishing, 2009. 320 с.

І. Нечуй-Левицький – Нечуй-Левицький І. С. Твори: у 2 т. Київ: Наук. думка, 1985–1986. Т. 1: Повісті та оповідання. П'єси. 1985. 638 с.; Т. 2: Повісті та оповідання. 1986. 638 с.

М. Номис – Українські приказки, прислів'я і таке інше; [укл. М. Номис]. Київ: Либідь, 1993. 765 с.

Овідій – Публій Овідій Назон. Поезії. Перекл. М. Зеров. *Антична література*: хрестоматія. Київ: Рад. шк., 1968. 2-ге вид. С. 487–488, 491–494, 497–522.

Н. Одала – Одала Н. Хуторянські канікули [Електронний ресурс]. URL: <http://www.ukrcenter.com>

Олег Ольжич – Ольжич Олег. Поезія; Проза. Київ: Вид-во ім. Олени Теліги, 2007. 544 с.

Юліан Опільський – Опільський Юліан. Іду на Вас. Ідоли падають. Київ: Персонал, 2009. 454 с.

Г. Пагутяк – Пагутяк Г. Мій Близький і Далекий Схід. Львів: Піраміда, 2009. 134 с.; Урізька готика. Київ: Дуліби, 2009. 352 с.

В. Підмогильний – Підмогильний В. П. Місто. Київ: Веселка, 1993. 351 с.

О. Пономарів – Пономарів О. Д. Культура мови: мовностилістичні поради. Київ: Либідь, 1999. 238 с.

Рада – Рада (щоденна українська громадсько-політична, економічна і літературна газета ліберального напрямку українською мовою на Наддніпрянщині).

Р. Радіге – Радіге Р. Диявол у тілі; [пер. із франц. Покальчук Ю.]. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 1998. 143 с.

С. Руданський – Руданський С. В. Усі твори в одному томі. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2007. 520 с.

В. Рутківський – Рутківський В. Джури. 2-е вид. Київ: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2009. Кн. 1: Джури козака Швайки. 2009. 432 с.; Кн. 2: Джури-характерники. 2009. 448 с.

Марія Савчин – Савчин Марія. Тисяча доріг. Київ: Смолоскип, 2017. 542 с.

У. Самчук – Самчук У. Волинь. Київ: Дніпро, 1993. Т. 1. 1993. 574 с.; Т. 2. 1993. 334 с.;

С. Саржевський – С. Саржевський: «Є люди, що говорять лише матом. Але й там мова творча» [Електронний ресурс]. URL: https://gazeta.ua/articles/people-and-things-journal/_e-lyudi-scho-govoryat-lishe-matom-ale-j-tam-mova-tvorcha/422673

Є. Сверстюк – Сверстюк Є. О. Світлі голоси життя. Київ: ТОВ «Вид-во “Кліо”», 2014. 768 с.

Свобода – Свобода (газета української діаспори) [Електронний ресурс]. URL: <http://svoboda-news.com/svwp/>

М. Сервантес – Мігель де Сервантес Сааведра. Премудрий гідальго Дон Кіхот з Ламанчі. Перекл. з ісп. М. Лукаш. Київ: Дніпро, 1995. 703 с.

О. Синявський – Синявський О. Норми української літературної мови. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2018. XX, 368 с. *Репринт з вид. 1931 р.* (Серія «Українська граматична класика»).

В. Сімович – Сімович В. Праці у двох томах. Т. 1: Мовознавство. Чернівці: Книги XXI, 2005. 520 с.

С. Скляренко – Скляренко С. Д. Володимир. Харків: Фоліо, 2007. 542 с.; Святослав. Харків: Фоліо, 2007. 670 с.

Ю. Смолич – Смолич Ю. К. Дитинство; Наші тайни; Вісімнадцятилітні. Київ: Держлітвидав, 1955. 778 с.; Мир хатам, війна палацам. Харків: Фоліо, 2008. 571 с.

Н. Сняданко – Сняданко Н. Колекція пристрастей, або Пригоди молодої українки. Харків: Фоліо, 2006. 287 с.; Чебрець в молоці. Харків: Фоліо, 2008. 218 с.; Амаркорд. Київ: Будинок письменників, 2012. 892 с.

В. Сосюра – Сосюра В. М. Вибрані твори: у 2 т. Київ: Наук. думка, 2000. Т. 1: Поетичні твори. 2000. 645 с.; Т. 2: Поеми. Роман. 2000. 549 с.

М. Стельмах – Стельмах М. Вибрані твори: у 2 т. Київ: Укр. письменник, 2003. Т. 1: Чотири броди. 2003. 594 с.; Т. 2: Гуси-лебеді летять...; Щедрий вечір. 2003. 266 с.

О. Стороженко – Стороженко О. Марко Проклятий. Київ: Дніпро, 1989. 622 с.

М. Струтинська – Струтинська М. Буря над Львовом. Філадельфія: Київ, 1952. 212 с.

К. Студинський – Студинський Кирило. Псевдопосланіє Маркіяна Шашкевича [Електронний ресурс]. URL: https://archive.org/stream/NT_Shevchenko

Сучасність – Сучасність (місячник літератури, мистецтва, суспільного життя. Виходив спершу від 1961 впродовж трьох десятиліть у Федеративній Республіці Німеччині (Мюнхені), а потім у США. З січня 1992 року до січня 2013 року журнал випускали в Києві (з перервами), аж до його закриття).

В. Теккерей – Теккерей В. Ярмарок суєти. Перекл. з англ. О. Сенюк. Харків: Фоліо, 2003. 398 с.

С. Тобілевич – Тобілевич С. Мої стежки і зустрічі. Київ: Держ. вид-во образотвор. мистецтва і муз. л-ри УРСР. 1957. 476 с.

Микола Трублаїні – Трублаїні Микола. Вибрані твори: у 2 т. Т. 1: Шхуна «Колумб». Київ: Веселка, 1983. 496 с.; Т. 2: Лахтак. Оповідання про далеку Північ. Київ: Веселка, 1983. 506 с.

З. Тулуб – Тулуб З. Людолови: у 2 т. Київ: Дніпро, 1988. Т. 1. 1988. 470 с.; Т. 2. 1988. 571 с.

Данило Туптало – Життя Святих (Четві Мінеї). Перекл. із ц.-сл. Д. Сироїд. Львів: Свічадо. Том 5: Січень. 2008. 544 с.; Т. 8: Квітень. 2009. 360 с.; Т. 9: Травень. 2010. 496 с.

Україна молода – Україна молода (щоденна інформаційно-політична газета, м. Київ).

Леся Українка – Українка Леся. Твори: у 4 т. Київ: Дніпро, 1981–1982. Т. 1: Поетичні твори. 1981. 541 с.; Т. 2: Поетичні твори. 1981. 528 с.; Т. 3: Драматичні твори. 1982. 432 с.; Т. 4: Оповідання, статті, листи. 1982. 438 с.

Укр. нар. казка – Українські народні казки; [упоряд. Л.Ф. Дунаєвська]. Київ: Веселка, 1990. 319 с.

Укр. нар. пісня – Українські народні пісні [Електронний ресурс]. URL: <http://proridne.com>

Українська правда – Українська правда (інтернет-газета) [Електронний ресурс]. URL: <http://www.pravda.com.ua/>

Укр. прислів'я – Українські прислів'я, приказки та порівняння з літературних пам'яток; [упоряд. М. М. Пазяк]. Київ: Наук. думка, 2001. 392 с.

Український тиждень – Український тиждень (щотижневий ілюстрований суспільно-політичний україномовний журнал, м. Київ).

Фіртка – Фіртка (інтернетівське видання, м. Івано-Франківськ) [Електронний ресурс]. URL: <https://firtka.if.ua>

І. Франко – Франко І. Вибрані твори: у 3 т. Дрогобич: Коло, 2015. Т. 1: Поезії. Поеми. 2-ге вид. доп. 2005. 824 с.; Т. 2: Проза. Драматургія. 2-ге вид. доп. 2005. 712 с.; Т. 3: Літературознавство. Публіцистика. 2-ге вид. доп. 2005. 690 с.

Б. Харчук – Харчук Б. М. Подорож до зубра. Київ: Рад. письменник, 1986. 368 с.

А. Химко – Химко А. Засвіти. Київ: Рад. письменник, 1990. 447 с.

Г. Хоткевич – Хоткевич Г. М. Катрине весілля. Київ: Задруга: Кобза, 1995. 205 с.

А. Чайковський – Чайковський А. Я. На уходах. Львів: Піраміда, 2008. 464 с.

В. Чемерис – Чемерис В. Л. Фортеця на Борисфені. Київ: Укр. письменник, 1993. 463 с.

Артем Чех – Чех Артем. Пластик. Харків: Фоліо, 2008. 187 с.

П. Чубинський – Чубинский П.П. Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский край : Т. I–VII. СПб, 1872–1877. Т. V. 1874. 1200 с.

Юрій Шевельов – Шевельов Ю. Я, мені, мене... (і довкруги). Спогади [Електронний ресурс]. URL: <http://chtyvo.org.ua>

Т. Шевченко – Шевченко Т. Зібрання творів: у 6 т. Київ: Наук. думка, 2003. Т. 1: Поезія 1837–1847. 2003. 784 с.; Т. 2: Поезія 1847–1861. 2003. 784 с.; Т. 3: Драматичні твори. Повісті. 2003. 592 с.; Т. 4: Повісті. 2003. 600 с.; Т. 5: Щоденник. Автобіографія. Статті. Археологічні нотатки. «Букварь южнорусский». Записки народної творчості. 2003. 496 с.; Т. 6: Листи. Дарчі та власницькі написи. Документи, складені Т. Шевченком або за його участі. 2003. 632 с.

Вал. Шевчук – Шевчук В. Три листки за вікном. Київ: А-БА-БА-ГА-ЛА-Ма-ГА, 2011. 702 с.; Предтеча. Київ: Дніпро, 1982. 471 с.; Син волі. Київ: Укр. письменник, 1985. 471 с.

Ю. Яновський – Яновський Ю. О. Оповідання, романи, п'єси. Київ: Наук. думка, 1984.

7 днів – 7 днів (обласна суспільно-політична українськомовна газета Рівненської, м. Рівне).